

Gratulálok Kornis Mihály-nak. Gratulálok a József Attila-díjhoz, és ahhoz, ahogy a díjjal járó takarékbetétkönyvet átadta a SZETA-nak. Nem nyilatkozott előre-utólag a magyar kitüntetési rendszer sztálinista jellegéről, idejét múlt szerkezetéről, hisztérikus odaítéléséről, hanem egyszerűen átvette és átadta a vele járó pénzt. Mert biztos lehetett benne, hogy jó helyre kerül.

A 2000 című frissen megjelent folyóiratban Nádas Péter publikált írást, amely korábban egy bizonyos Napló számára készült. Erről a Naplóról tudni lehetett, hogy valamikor a nyolcvanas évek elején elkobozta a rendőrség, és halani lehet azt is, hogy mostanában megjelenik. Budapest pletykás város, így idejében elterjedt a hír: a Napló szellemi atyja Kornis Mihály volt. Ezért őt kérdezem a történetről.

— A Napló ötlete 1977 januárjában született. Ezt megelőzte megismerkedésem az ellenzéki mozgalommal, melynek során magam is sok felolvasást tartottam Kenedi János lakásán 1976 táján. Ott találkozhattam a mai független mozgalmak úgyszólván minden képviselőjével. A beszélgetéseket, vitákat hallgatva egyre jobban nyomasztott, hogy az ott felmerült mérhetetlenül sok jó ötlet, magvas gondolat csupán beszélgetésekben fecsérlődik el. Azt találtam ki, hogy „Szent Antal-láncszerűen” írunk egymásnak, amelyet meghatározott sorrendben és időben küldünk el. Az ötletet Kenedi János és Kis János jónak tartották. A kivitelezésben már Sulyk Miklós és Kenedi vett részt. Övék az érdem, én az első magyar szamizdatújságnak csak szellemi szülőatyja vagyok. Sulyk, aki matematikus volt, tudományos pontossággal kiszámolta, hogy milyen sorrendben, hány ember és mikor kapja meg.

Egy meggyőződéses pártonkivüli – Kornis Mihály

Napló, barátaimnak

— Kezdetben kik irtak bele?

— A legelején csak tizenhét ember vett részt benne. Hogy neveket is mondjak, például Eörsi István, Fodor Géza, Nádas Péter. Később rendszeresen irt bele többek közt Iványi Gábor, Dalos György, Tamás Gáspár Miklós, Radnóti Sándor, Könczöl Csaba, Dániel Ferenc, Kőbányai János, Ungvári Rudolf, Demszky Gábor, Halda Aliz, Mérei Ferenc, Köszeg Ferenc, Klaniczay Gábor, Barna Imre, Várady Szabolcs, Krassó György, Magyar Bálint, Csalogh Zsolt, Petri György, Sáska Géza, Havas Gábor, Csákos Mihály, Sós Vilmos, Erdélyi Agnes, Hahn Endre, Kenedi János és Vezér Erzsébet. Egy-egy mappába gyűjtve forgott körbe a kéziratköteg. Négy példányban kellett írni. Átmenet volt ez a szamizdatújság, a barati levelezés és a panasz-könyv között. Nagyon érdekesen keveredett benne az irodalom az egyéni sorsproblémákkal. Csalogh Zsolt, Petri György és Nádas Péter nem röstelltek egyes nagyon fontos irodalmi értékeket jelentő műveiket először itt publikálni. Magyar Bálint pedig igen érdekes dokumentum-összeállítást adott közre munkahelyi kiebrudalásáról. Vezér Erzsébet a maga kedves módján egyfolytában arra törekedett, hogy az értelmiség perlekedő tagjait a Napló hasábjain békítse össze. Havas Gábor egyebek közt cigánykutásairól adott számot a Napló hasábjain és bevatta barátait a terepmunka egy-két szívszorító pillanatába. Voltak a Naplónak vendégei is. Vendégnek azokat neveztük, akik nem vettek részt rendszeresen a körtáncban, de időnként be-

le-beleírtak. Erre volt joguk, hiszen az alapszabály lehetővé tette.

— Úgy lehetett tudni, hogy minden példányt lefoglalt a rendőrség. Most mégis rebesgetik, hogy hamarosan megjelenhet. Honnét került elő az ötödik példány?

— Magam is csak pletykából tudom. Barna Imre, a kritikus, anélkül, hogy ezt bárkinek említette volna, őrzött egy teljes példányt, bedugta a fiókjába, és mélyen hallgatott róla. Most, hogy kitört a szabadság, és elkezdődött a nyomozás a napló után, Barna Imre fülíg erőszájjal előállt a komplett példánnyal. A Napló teljes anyaga közel ötezer oldal, azt hiszem a magyar sajtótörténetnek egyik igen-igen érdekes dokumentuma lesz.

— Kornis Mihály végig a szerzők közé tartozott?

— Nem. Én 1978 végén abbahagytam. Akkoriban csömörölttem meg az ellenzéki életformával járó belterjesség pszichológiai nyomásától. Akkor döböntem rá, ha nem lépek ki, életem végéig megmaradok az ellenzék bohóc és dalosmadara szerepkörében, házibulik és felolvasások neurotikus csillagaként. Zavart a láthatatlan, szinte a felettes énünkbe ivódó, ki nem mondott „pártfegyelem”, ami abból a pusztá tényből fakadt, hogy igazságtalanul kirekesztettek, margóra szorultak vagyunk. Ez a helyzet azt sugallta, hogy ha semmit nem csinálunk, etikailag kifogásolhatatlan leszek. De már szenvedtem az írásgörccstől. Két-három éve egy sort se tudtam leírni. Ki kellett szállnom.

— A kilépést természetesen

értelmezhetjük árulásnak is. Tehát elhatározta, hogy tisztességes polgár, becsületes író, rendezett magánéletű magyar állampolgár lesz?

— Tudom, hogy voltak, akik árulásnak tekintették lépésemet, bár az ellenzék „kemény magja” mindmáig a barátom maradt. Akkoriban tökéletes csödhelyzetben voltam. Állásomból kirúgtak, nem volt lakásom, se rendezett magánéletem... S aki szeretett, azért szurkolt, hogy újra írjak. Ehhez alapos önismereti folyamaton kellett keresztül mennem, melynek hatására úgy döntöttem, hogy élethosszigan vállalható rendet teremtek magamban éppúgy, mint magam körül: deklaráltnan nem tartozom soha többé semmilyen politikai csoporthoz. Csak azért vállalhatok valóságosan felelősséget, amit magam teszek, szabad akaratomból. Ezután írtam meg *Halleluja* című drámámat, s benne új önmagamra leltem. Azóta én hajlandó vagyok képviselni valamit, én szolidarizálok, rokonszenvezek, de csakis saját nevemben. Most is rokonszenvezek, történetesen a Szabad Demokraták Szövetségével, eljárók gyűléseikre is, de párttag nem leszek: meggyőződéses pártonkivüli vagyok. Miért? A kelet-európai értelmiségnek e században már épp elég alkalmat volt megtanulnia, hogy a mozgalom felfalja a lelket, a „Mi” felfalja az „Én”-t: a pártosság elszemélyteleníti. Azt hiszem erre a Fidesz-korosztály hamarabb fog rájönni, mint a mi generációnk, mert bennünk az úttörő-romantika még nagyon sokáig munkált. Engem az irodalomhoz, a művészi önkifejezéshez is pontosan az a mérhetetlen csalódás vezetett el, ami a közösségek terén élt. Most már csak egyetlen hirtelen közösséget ismerek: a szabad lelkű emberek jóra szövetkező, névtelen közösségét.

V. Bálint Éva